

Autor: David Binar

Dosluhující prezident Donald Trump. Porážku odmítá uznat, ať to stojí, co to stojí. Snímek z 6. listopadu 2020.

Trumpova spoušť biblických rozměrů

Z komunistického Československa emigroval v 70. letech. Od té doby sleduje profesor historie a mezinárodních vztahů na Bostonské univerzitě Igor Lukeš z první řady proměny americké politiky. Ač sám bývalý republikán, jen těžko hledá na éře končícího republikánského prezidenta Donalda Trumpa cokoli pozitivního. Dokáže mu připsat ale řadu prvenství: První prezident USA, k jehož zvolení přispěly cizí mocnosti. Nebo: První, který se neobtěžuje s fakty. Nebo: První, který nerozumí tomu, jak funguje věda. „*Nebo také první prezident, který cílevědomě rozbíjí americký politický systém. Ten samý demokratický politický systém, který ho vzal doslova z ulice a přenesl ho do Bílého domu,*“ říká Igor Lukeš. Co Trumpa motivuje, proč si stále drží tak silnou podporu a jak těžkou startovací pozici má v listopadu zvolený příští prezident Joe Biden?

Rok 2020 je plný dění, které si člověk vůbec neuměl představit. Zdaleka nejde jen o ochromený život, vylištěná města a chladírenské vozy pro oběti koronaviru v ulicích západních měst. Jen těžko představitelné by bylo i to, co se od 3. listopadu odehrává ve Spojených státech. Voliči rozhodli, že éra nevyzpytatelného a velkohubého republikána Donalda Trumpa v Bílém domě má skončit. Byznysmena porazil rozdílem 6 milionů hlasů – a co je v USA důležitější, s významným náskokem volitelů – profesionální politik Joe Biden. Nikoli však podle Trumpa. To já jsem vyhrál, prohlásil. A v následujících čtrnácti dnech napadl podle rešerše listu The New York téměř 400krát legitimitu hlasování. Bez důkazů, stále znovu, nehledě na to, jak systematicky byly jeho výkřiky o volebních podvodech vyvraceny.

20. listopadu, kdy vznikl tento rozhovor, začal Trump hledat právní skuliny ve volebním systému, který stojí na zmiňovaných volitelích. Ti se mají sejít 14. prosince a podle vůle lidí oficiálně zvolit Bidena prezidentem. Volitelů je celkem 538, z nich těch pro Bidena 306. „*Sledujeme skutečně situaci, kterou jsem si neuměl představit. Už samo o sobě to, že se o to snaží, je šokující,*“ říká v rozhovoru pro Neovlivní.cz profesor historie a mezinárodních vztahů na Bostonské univerzitě Igor Lukeš. „*Tady se dnes mezi lidmi často opakuje fráze o solení půdy. Odkazuje na krutost Římanů, kteří když se z nějaké země museli vojensky stáhnout, před odchodem posolili půdu, aby se ujistili, že tam už nic na dlouhou dobu neporoste. Prezident Trump teď v podstatě solí půdu. Dělá věci, o kterých musí vědět, že jsou pro zemi destruktivní.*“

Trumpovi příznivci. Na povolebních demonstracích je vidět hodně patriotismu a hodně zbraní.

Trumpův osobní právník Rudy Giuliani se při obhajobě prezidentských tvrzení dost zapotí... Takhle mu stékala barva z vlasů během tiskové konference 20. listopadu, kde představil elitní právníký tým, který napadl volby v Pensylvánii. Neúspěšně, soud žalobu zamítl.

Voliči od 80. let hlasují proti vlastnímu zájmu. Chudí lidé začali hlasovat pro Reagana, protože jim slíbil, že jednou budou bohatí, když ti bohatí budou ještě bohatší. Nestalo se, ale zůstává jedním z nejpobulárnějších prezidentů. Dnes máte největší podporu pro Trumpa ve státech jako Západní Virginie, kde jsou generace nezaměstnaných horníků.

Neo: Možná svým tvrzením sám věří.

Jen minulý týden jeho argumenty vyhodilo devět soudních stání. Devět soudců, republikáni i demokraté, vyhodnotilo jeho kauzy jako frivolní a neseriózní. V některých případech Trumpovi hlavní advokáti sami od soudu odešli, protože se styděli své argumenty vůbec na veřejnosti představovat. Protože soudce jim řekne: Tak dobrá, jdete sem, abyste argumentovali, že volby byly nelegální? Oni odpovídně ne. Jdete sem tvrdit, že sčítání hlasů proběhlo nesprávně? Oni odpovídně ne. Tak on řekne: Dobrá, kauzu uzavírám, shohem. Další případ.

Neo: Je to tak, že je teď americká společnost rozdělena jako vlastně nikdy v novodobých dějinách?

Přesně tak. A tím pádem klesá hodnota demokracie jako formy uspořádání politických vztahů mezi občany, i jako formy ekonomických aktivit občanů. To všechno klesá dramatickým způsobem. A zatímco pan prezident se hádá se zbytkem země o férovosti voleb, ten třetí vzadu – Vladimir Putin – se směje.

Neo: Pojďme vycházet z toho, že Trump v Bílém domě končí. Jak byste jeho čtyři roky prezidentství hodnotil?

Mohl bych vytvářet jakési zdání objektivitu a připravit si seznam pozitiv. Ale já takový seznam nemám. Místo toho vám řeknu, že pan prezident odchází z úřadu 20. ledna příštího roku, za nějakých šedesát dní, a zanechává za sebou spoušť biblických rozměrů.

Za prvé: Je to první prezident, který se dostal do úřadu alespoň částečně díky zpravodajským operacím cizího státu.

Za druhé: Je to první prezident, který od prvního dne v Bílém domě zavedl tuto zemi do postfaktické doby. Hned od počátku v rozporu s empiricky verifikovatelnou, fotograficky doložitelnou realitou tvrdil opak toho, co vypovídala. Mluví o jeho tvrzení, že na inauguraci přišlo nejvíce diváků v dějinách USA. Jeho mluvčí tehdy slavně řekla, že sice je pravda, že je rozdíl mezi tím, co prezident říká, a tím, co ukazují fotografie, ale že pan prezident používá „alternativní fakta“.

Potom bych řekl, že je to první prezident, který nechápe, jak funguje a vyvíjí se vědecké poznání. S velkým gustem poukazuje na to, že jeden odborník kdysi říkal, že roušky nejsou důležité, zatímco teď říká, že důležité jsou. A pan prezident na tom školácky bazíruje a snaží se to používat jako argument, že vědci nevědí, co je pravda. A protože vědci sami nic nevědí, tak tím pádem on může používat vlastní hlavu a nemusí nosit roušku. Ve skutečnosti takhle věda nikdy nepracovala. Vědci nehledají absolutní a neměnnou pravdu. Ta možná existuje v geometrickém důkazu. Ale absolutní pravdu žádný vědec nehledá. Ve vědě se snažíme testovat hypotézy a eliminovat chyby. Tím, že děláme experimenty, vylučujeme věci, které prokazatelně nefungují. A to, co nám zbývá, je zatím to nejlepší, co si můžeme myslet. Nikdo ale netvrdí, že tohle je navždycky neměnná absolutní pravda.

Takže, když si doktor Anthony Fauci (hlavní imunolog americké vlády, pozn. red.) původně myslel, že důležitější než roušky je nesahat si na obličej, mytí rukou a dezinfekce stolů a všeho, čeho se dotýkáme, tak to byl jeho původní názor, protože původně se nevědělo, že se virus šíří aerosoly ve vzduchu, nikoli dotykem povrchu. A když se dozvěděl, že se šíří aerosoly ve vzduchu, tak svůj názor na používání ústenek změnil. A takhle normálně funguje vědecké poznání. Pan prezident, kterému je 74 let, to nechápe.

A dál bych řekl, že to je první prezident, který cílevědomě rozbíjí politický systém. Ten samý americký demokratický politický systém, který ho vzal doslova z ulice a přenesl ho do Bílého domu.

Potom je to první prezident, který odmítá uznat výsledek prohraných voleb. Někdo spočítal, to nemám z vlastní hlavy, že v dějinách

USA je devět prezidentů, kteří se ucházeli o druhé volební období a prohráli. A všichni bez výjimky tu prohru uznali a odešli. Napadají mě Jimmy Carter a Bush starší, válečný hrdina, syn senátora, slavný člověk, který v první válce v Zálivu porazil Saddáma Husseina a myslel si, že jeho znovuzvolení je hotová věc. Porazil ho klouček z Arkansasu, který vyrostl v chudé rodině. A Bush bez jakýchkoliv řečí úřad předal a choval se přitom velkoryse. Tak, jak se člověk chovat má.

Další věc, a pro mě jako Američana, který se narodil na území České republiky, možná vůbec nejbolestnější: Je to první prezident Spojených států, který po sobě zanechává hlubokou stopu ve střední Evropě, kde po něm zůstává celá galerie podezřelých pohrobků. Nejenom ti slavní, kteří vždycky ostentativně mávali vlajkou pro znovuzvolení prezidenta Trumpa, jako je maďarský Viktor Orbán. Nebo polský Jarosław Kaczyński, který v něm také vidí určitou formu inspirace. Ale všichni víme, že takhle podobně lokajsky k němu vzhlíží celé panoptikum českých politiků, kteří samozřejmě 20. ledna roku 2021 z politiky neodejdou. Dál tam budou inspirováni Trumpem a budou podle toho jednat.

Situace s covidem zdaleka není pod kontrolou. Dál poroste nezaměstnanost, bude přibývat bankrotů, to všechno jsou neslýchané biliony dolarů. Demokraté na to budou chtít záchranné balíčky. Jenže ty záchranné balíčky jim republikánská většina v Senátu bude jednoduše vetovat a tím to skončí. Protože čím hůř, tím líp.

Neo: Trump má ještě 60 dnů. Co všechno může během té doby udělat?

Na to jsou dva scénáře: Katastrofický a takový, které bych nazval limonádou, příjemným osvěžením. Začneme-li tím příjemným osvěžením, tak bych řekl, že pan prezident tím, že výsledek voleb neuznal a dál bojuje, bytí ví, že je to celé nesmysl, tak vysílá signál své základně. Ta v něm má vidět chlapíka, který se nikdy nevzdá a který bude bojovat i proti přesile. Všechny tyto iluze jsou naprosto falešné, ale v některé části publika zanechávají jistou inspirační stopu.

Donald Trump prostě komunikuje se svojí základnou a dělá to proto, že v okamžiku, kdy z úřadu odejde, stane tvář v tvář osobnímu dluhu, který činí 500 milionů dolarů. Banky dosud přešlapovaly na místě, nikdo nechce jít za prezidentem a nechat ho vyvést z Bílého domu do vězení pro dlužníky jak v románech od Dickense. Ale v okamžiku, kdy odejde z Bílého domu, ztrácí imunitu (což je mimochodem také nesmyslný právní koncept, který je ve skutečnosti neústavní a Nejvyšší soud ho nikdy nepotvrdil), každopádně ji přestává mít a tím to končí.

Kromě toho se bude dívat do tváře šesti velmi vážným soudním případům, kdy ho žalují u federálních i státních soudů různí žalobci. A to není legrace, protože tyto případy jednoduše neodejdou. On si bude muset těch šest soudních případů nějakým způsobem protrpět.

Neo: Může sám sebe omilostnit?

On o tom uvažuje. Už teď se ptá odborníků na ústavní právo, zda by to šlo. V zemi, kde máte 320 milionů lidí, narazíte dříve nebo později na ústavního právníka, který řekne, že ano. Zejména když vám tu odpověď zaučtuje. A tady se od té limonády dostáváme k tvrdým drinkům, k těm mnohem horším scénářům.

Patří k nim scénář, který se odráží od toho, že pan prezident propustil z úřadu Marka Espera, ministra národní obrany, který mu dosud šel ve všem na ruku. Také proto si ho tam Trump přivedl, protože předchází ministr obrany, čtyřhvězdičkový generál a zřejmě nejuznávanější voják téhle země, s odporem odešel. Ří-

kal tehdy: Vydržel jsem, co jsem vydržet mohl, a dál už nemohu. A od té doby varuje před Trumpem jako nebezpečným člověkem. Pan prezident ho nahradil tímto psíčkem, který byl mnohem poslušnější, ale i tenhle poslušný psíček odmítl sloužit, když pan prezident žádal nasazení armády do amerických měst k potlačení protestů. Což je nelegální. Tomu zákonu se říká Posse Comitatus a znamená, že nelze nasadit armádu nebo letectvo na vyřešení domácího problému. Stalo se to jednou dvakrát v amerických dějinách, ale vždycky z toho byla velká ústavní krize.

Co je ještě horší, je, že podle neověřených zpráv uvažuje Trump o vojenském napadení Íránu. Aby ještě na poslední chvíli splnil ten největší slib, který dal svým kamarádkům. A to je ten nejhorší scénář. Já si osobně nemyslím, že by to bylo průchodné, podle mě by to byl nelegální rozkaz. A každému důstojníkovi tady od prvního dne výcviku vtloukají do hlavy, že nesmí vyplnit nelegální rozkazy. Pevně věřím, že by se mezi civilisty, kteří ozbrojené složky řídí, ani mezi vojáky nenašel nikdo, kdo by byl takový rozkaz ochoten vyplnit.

Neo: Zmínil jste snahu prezidenta Trumpa nasadit armádu proti lidem, kteří se zapojili do akcí hnutí Black Lives Matter. Mám pocit, že o problematice Afroameričanů v USA se toho v Česku obecně málo ví. Setkal jsem se s ne ojedinělým názorem, že celé hnutí je prostě banda černochů, kteří chtějí rabovat, a proto iniciují nepokoje. Že ti zastřelení Afroameričané policií stejně byli zločinci, tak co. Usoudil jsem, že takové názory musí vycházet z toho, že si tady ve

Tady se dnes mezi lidmi často opakuje fráze o solení půdy. Odkazuje na krutost Římanů, kteří když se z nějaké země museli vojensky stáhnout, před odchodem posolili půdu, aby se ujistili, že tam už nic na dlouhou dobu neporoste. Prezident Trump teď v podstatě solí půdu. Dělá věci, o kterých musí vědět, že jsou pro zemi destruktivní.

střední Evropě zkrátka nedovedeme představit historii, kterou mají Afroameričané za sebou: otroctví, zákony Jima Crowa a tak dále. Jak je to vlastně s Black Lives Matter z vašeho pohledu?

Určitě máte pravdu, že lidé zvenčí tomu pořádně nerozumí. A není vůbec jednoduché na to odpovídat, protože rozhodující není situace, která je teď, rozhodující jsou dlouhé desítky let, kdy se vytvářely nánosy na lidských duších, na lidských hodnotách a na lidském rozhodování. Sám bych těm lidem, kteří mávají

rukou a říkají, že to je jenom banda rabujících chuligánů, doporučil, aby se jednoho dne narodili jako Afroameričané a šli se projít po ulici. Zjistili by, že před nimi někdo radši přejde na druhý chodník, protože má strach. Pomyslete si: Proč se mě bojí? Já jsem chirurg, nebo učitel francouzštiny, nebo hráč basketbalu, já jsem v životě vůči nikomu nepoužil násilí. Ale lidé v sobě mají ukotvené stereotypy, se kterými se nedá bojovat jen tak, že prostě řeknete stereotypy fuč, odejděte. Protože lidskou duši nelze z těla vytáhnout, vyprat, vyčistit od nánosů špíny, které tam uložily dějiny, a vložit zpátky v naději, že teď máme čistého člověka. Nikdo z nás není čistý, rasismus je v nás ve všech.

Amerika se snaží tento problém řešit takzvanou pozitivní diskriminací neboli Affirmative action. Prezident Lyndon B. Johnson řekl v 60. letech, že nemůžete postavit na startovní čáru dva lidi, z nichž jeden pochází z rodiny, kde sedm generací prošlo nejlepšími americkými univerzitami a při snídani se tam mluví o opeře nebo se rozebírá politická situace ve světě, a v té druhé domácnosti není tatínek, na stole jsou drogy a maminka je jednou nohou v kriminále. Když takové dva lidi dáte na stejnou startovní čáru, není naděje, že spolu budou v meritokratickém prostředí schopni soutěžit. A proto se tedy začala zavádět pozitivní diskriminace, kterou Češi považují za rasismus. To je omyl, je to jen pokus vytvořit prostředí, které by tu bylo, pokud by nebylo otroctví, pokud by nebylo rasismu v nás všech. To znamená vytvořit normální střední vrstvu, v níž, pokud se člověk narodí do afroamerické rodiny, bude mít vzdělanou maminku i tatínka, budou to normální středostavovští lidé, kteří se budou starat o to, aby na tom jejich děti byly alespoň tak dobře jako oni sami. Ne-li lépe. To je Affirmative action.

Neo: A Black Lives Matter?

Toto hnutí zdaleka nejvíc podporují inteligentní mladí bílí liberálové, kteří si jsou vědomi toho, že společnost zoufale dluží, a ještě dlouho dlužit bude, lidem, kteří jsou obětmi intuitivního rasismu. Nehledě na BLM je statisticky dokazatelné, že je mnohem pravděpodobnější, že na vás policista vytáhne zbraň, když máte černou barvu kůže, než když jste bílá blondýnka, byť třeba namol opilá. Policista se k vám bude chovat úplně jinak, než když budete černošská zdravotní sestra, která se vrací po 48hodinové službě v nemocnici. Policajt k ní přijde a už bude mít ruku na pažbě služební zbraně. Statisticky je mnohem větší pravděpodobnost, že se k vám budou chovat nějakým agresivním způsobem. A o tom je BLM.

Hnutí je tu také proto, že policisté často použili zbraně v situacích, kdy jejich oběť měla psychické problémy. V USA je právně velice složité někoho zavřít do psychiatrického ústavu proti jeho vlastní vůli. Tím pádem je tady na ulicích mnoho lidí, kteří nejsou mentálně schopní reagovat na příkazy policistů.

V okamžiku, kdy Donald Trump odejde z úřadu, stane tváří v tvář osobnímu dluhu, který činí 500 milionů dolarů. Banky dosud přešlapovaly na místě, nikdo nechce jít za prezidentem a nechat ho vyvést z Bílého domu do vězení pro dlužníky jak v románech od Dickense.

Když vám řekne, dejte ruce na volant, dáte ruce na volant. Ale pokud máte nějaký mentální problém, navíc třeba vašeho bratrance policajti zastřelili a vy od dětství slýcháte, ať si dáte na policii pozor, tak když na vás policista zařve: ruce na kapotu a nehýbat se, začnete se bát. Takže máte na jedné straně nervózního policistu, protože před ním stojí dvoumetrový černochoch, na straně druhé mentálně postiženého člověka, který se lekne, protože na něj někdo agresivně křičí rozkazy. Takový člověk začne utíkat, nebo třeba mávat rukama ve vzduchu, což policista přirozeně bude cítit úplně jinak, než když mluví s nějakou opilou dvaadvacetiletou slečnou, která se vrací z večírku a má v sobě drogy. O tom je BLM. Aby policisté povinně prošli školením, kde jim ukážou, že když je někdo mentálně postižený, tak nebude schopen na jejich rozkazy flexibilně reagovat.

Neo: Z mých návštěv v USA si vzpomínám na poměrně vysoké množství lidí v ulicích se zřejmým mentálním postižením. Nesouvisí to i s tím, že v Americe neexistuje všeobecné zdravotní pojištění? USA jsou vlastně jediná vyspělá země, kde to takhle je. Před volbami se republikáni snažili zdiskreditovat Bidena i demokratický tým, že je označovali za radikální levici, za socialisty. Progresivní křídlo kolem senátora Bernieho Sanderse dokonce za komunisty. Mně ale nepřipadá úplně socialistické chtít všeobecné zdravotní pojištění pro všechny. Kam byste zařadil Bidena na evropské politické škále?

Všeobecné zdravotní pojištění v Evropě má svůj původ v Bismarckově sociální politice. Přišel s ní, protože potřeboval sebrat hlasy socialistům. Potřeboval vzít socialistům téma, které by bylo důležité pro všechny občany Pruska a záhy i německého císařství. Představa, že všeobecné zdravotní pojištění rovná se socialismus, respektive komunismus, je prostě absurdní.

Bismarck toto všechno v Německu zaváděl, protože dobře věděl, že zdravotní péče je základní lidské právo. Když je vám

špatně, tak musíte mít možnost jít do nemocnice. Není potřeba o tom vůbec dlouze mluvit. Když řeknete Evropanovi, že máme v Americe něco jako zdravotní průmysl – „Health Industry“ –, tak oni nechápou, proč je tam to slovo industry. Nechápu, že americké zdravotní pojišťovny jsou „for profit“, musí vykazovat zisky, zatímco evropské zdravotní pojišťovny jsou od toho, aby poskytovaly zdravotní péči za přijatelnou cenu pro pojištěnce. Biden je z evropského pohledu vlastně extrémní pravičák, protože i on je proti všeobecnému zdravotnímu pojištění v Americe. Ne proto, že by se mu ideologicky nelíbilo, že každý bude mít zdravotní pojištění, ale proto, že říká, že by to za současných podmínek bylo příliš drahé a neprůchodné Senátem, kde radikálové z Jihu a z jihozápadu budou z ideologických důvodů křičet, že je Karel Marx, ne-li rovnou Josif Stalin. Hrají to na svou základnu, která je s prominutím tak nevědomá, že si myslí, že oni nikdy v životě zdravotní pojištění nebudou potřebovat, a proto ho nemají. A když je jim špatně, tak jedou do nemocnice. A to možná české publikum neví, ale tady, když je vám špatně a jdete do nemocnice, tak nemocnice je ze zákona povinná se o vás postarat. A když vám potom vystaví účet na tisíce, nebo desítky tisíc dolarů, tak vy řeknete: já je nemám – a hotovo. A oni to odepíšíou, což znamená, že to připsou na účet toho, kdo to pojištění má. I proto je tady to zdravotní pojištění nekonečně dražší než v Evropě, kde

Igor Lukeš (70)

- » Historik a vysokoškolský pedagog.
- » Vystudoval filozofii a anglistiku na Univerzitě Karlově.
- » V 70. letech emigroval do Spojených států amerických, kde v Bostonu vystudoval dějiny mezinárodních vztahů na Fletcher School of Law and Diplomacy. Je profesorem na Frederick S. Pardee School of Global Studies, Boston University.
- » Středem jeho bádání je historie a politika střední a východní Evropy a současného Ruska. Je autorem řady knih, např. On the Edge of the Cold War: American Diplomats and Spies in Postwar Prague.

Foto: Jindřich Nosek (Nolin)/Wikimedia.org

Foto: Ori Ramon / Shutterstock.com

Volební vítězství tandemu Joe Biden – Kamala Harrisová se v demokratickém táboře slavilo ve velkém.

Foto: Xackery Irving / Shutterstock.com

Ovšem mnozí přiznávali, že větší radost než ze samotného Bidena mají z porážky Trumpa.

je to všechno racionálnější. V Německu jsou pojišťovny, které prodávají různým zákazníkům svoje produkty, a člověk si prostě koupí pojištění, které je finančně dostupné dělníkovi, stejně jako podnikateli. Totéž platí v jiných zemích, jako je Francie, kde je mixovaný státní sektor se soukromým sektorem, ale vždycky mezi pacientem a tím, kdo tu péči poskytuje, je jedna pojišťovna, která na tom nevydělává, zatímco ta americká pojišťovna je společností, která má své akcionáře a těm akcionářům musí dávat výsledky.

Neo: Pokud půjde vše tak, jak by mělo, nastěhuje se do Bílého domu Joe Biden. Co ho čeká v roce 2021? Pokusí se změnit zákony, které prosadil Trump? Může to vše zvládnout? A má na to i zdravotně absolvovat celé ty čtyři roky prezidentství? Úplně nejzdravěji totiž nevypadá.

Jeho zdraví bych nepodceňoval. Myslím, že na jeho věk je obdivuhodně fit, nemá nadváhu, nekouří, nepije. Myslím, že je to zdravý člověk.

Ale samozřejmě, říkáte správně: má před sebou celou horu velkých problémů. Prvním z nich je, že je tady 74 milionů hlasů daných člověku, který není úplně racionální a od samého počátku signalizoval, že je narcistou a nejde mu o nic jiného než o naplnění svých narcistických snů. A přestože jsme čtyři roky, znovu a znovu, týden po týdnu nacházeli důkazy, že tomu tak skutečně je, i tak se mu rozhodlo těchto 74 milionů lidí dát svůj hlas. Jsou mezi nimi z velké většiny starší bílí muži. A tyto lidé samozřejmě nikam neodejdou. Budou tu dál a budou dál nostalgicky vzpomínat na svého hrdinu. A to je překážkou číslo jedna pro to, aby budoucí prezident začal tuto zemi zase nějak stavět na nohy.

Druhým problémem je, že volby do Kongresu nedopadly ani zdaleka tak, jak si demokraté mohli přát. Ve sněmovně ztratili křesla. Mají tam sice většinu, ale není to velká většina, a navíc s velkou pravděpodobností nezískají po doplňovacích volbách v lednu v Georgii většinu v Senátu. Takže Senát bude schopen blokovat, cokoliv by chtěl Biden dělat. To je velký problém, protože ve Spojených státech není situace s covidem zdaleka pod kontrolou. Tím pádem dál poroste nezaměstnanost, bude přibývat

Lidskou duši nelze z těla vytáhnout, vyprat, vyčistit od nánosů špíny, které tam uložily dějiny, a vložit zpátky v naději, že teď máme čistého člověka. Nikdo z nás není čistý, rasismus je v nás ve všech.

bankrotů, protože když je jediným lékem pokračující izolace a karanténa, znamená to konec restaurací, hotelů, leteckých společností... To všechno jsou neslychané biliony dolarů. A myslím tím skutečně biliony, dvanáct nul, aby se někdo nespletl českým překladem, kde bilion je miliarda.

Takže to je obrovský problém a demokraté na to budou chtít záchranné balíčky. Jenže ty záchranné balíčky jim republikánská většina v Senátu bude jednoduše vetovat a tím to skončí. Protože čím hůř, tím líp. Tím se vracíme k solení půdy.

Vzpomínám si, když jsem přišel v 70. letech do USA, ve škole mi řekli, že dosud nebyl v Kongresu jediný případ, že by kongresmani hlasovali jen podle stranické příslušnosti. A teď se nehlasuje jinak. Když najdete jednoho přeběhlíka, jakým byl Mitt Romney při impeachmentu, tak je z toho obrovský skandál.

Neo: Existuje z toho nějaké východisko?

Je to tragédie. A také samozřejmě dar z nebe pro lidi, jako je Orbán, Klaus, Vlastimil Tlustý a všichni nohsledi dezinformačních kanálů, kteří chrlí lži do veřejného prostoru ve střední Evropě. Ale v Americe to je obrovský problém, protože to je mimo oblast racionálního vysvětlování. Vždyť se podívejte na to, že pro prezidenta Trumpa hlasovalo v roce 2020 víc Afroameričanů než v roce 2016. Hlasovalo pro něj víc Hispánců v roce 2020 než v roce 2016. A i když Trump nakonec na celé čáře prohrál, stejně to ukazuje na tragickou rozdělenost země a na neracionálnost voličů.

To je vlastně další věc, o které jsme nemluvili. Mé názory na demokracii se od chvíle, kdy jsem v 70. letech četl Ayn Rand a podobné libertariánské věci, odvíjely od toho, že když dáte lidem svobodu, aby každý hledal svůj osobní zájem, tedy to, co ho osobně naplňuje, tak z tohoto individuálního hledání soukromých zájmů nakonec vychází kolektivní prospěch. Společnost profituje, když dáte Mozartovi právo skládat hudbu, Einsteinovi možnost dělat fyziku, Baťovi prodávat boty a papeži, Židům a muslimům dáte svobodu náboženství. Ať se každý rozhodne, jak se rozhodnout chce, a v tom svobodném rámci nakonec většina z nás bude šťastnější než v jakémkoliv jiném rámci. To je ta opatrná anglická definice demokracie.

Problém je v tom, že voliči od 80. let hlasují proti vlastnímu zájmu. Chudí lidé začali hlasovat pro Reagana, protože jim slíbil, že jednou budou bohatí, když ti bohatí budou ještě bohatší. On tomu říkal trickle-down economics. Tvrdil, že když dáte těm nejbohatším právo zbohatnout ještě víc, tak to jejich bohatství takřikajíc prokape až na tu nejnižší úroveň. Nestalo se, ale zůstává jedním z nejpoupatnějších prezidentů.

Dnes největší podporu pro Trumpa máte ve státech jako Západní Virginie, kde jsou generace nezaměstnaných horníků. Chápal jsem to v roce 2016, protože tehdy jim Trump nalhal, že zavřené doly znovu otevře. Tvrdil, že globální oteplování je výmysl Číny ke zničení Ameriky. It's a Chinese hoax to ruin America – to byla Trumpova definice. Rozuměl jsem, že mu to tehdy horníci uvěřili, nešokovalo mě, že pro něj v roce 2016 hlasovali. Ale teď, když je uhelných dolů otevřeno ještě méně než v roce 2016? Pro Trumpa hlasovali také farmáři. V roce 2016 jim slíbil, že si došlápne na Čínany a na všechny, kdo je okrádají. Jak jim řekne, že pokud nebudou kupovat americkou sóju nebo americké mléko nebo americké jogurty, tak on je ekonomicky zničí. Načež vyhlásil obchodní válku Číně. A Čína ihned vyhlásila válku vašim produktům. A přestala brát farmářské produkty, zejména mléčné. A farmáři, kteří pro Trumpa hlasovali v roce 2016, pro něho hlasovali znovu v roce 2020, i když jejich farmy bankrotují teď mnohem častěji než před čtyřmi lety. Tak kde je ten soukromý zájem? **[N]**